

A Tisza-gyilkosság

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 33. szám, 2018. augusztus 17.

Örülök, hogy TGM emlékezett és emlékeztetett a száz évvel ezelőtti őszön történetekre (*Nem olvastuk el az írást a falon, ÉS*, 2018/32., aug. 10.). Ideje lenne, hogy helyén kezeljük az akkori eseményeket. Mi, köztársaság-pártiak, akár meg is ünnepelhetnénk a centenáriumot. Jó volna értékelni és megnyugodni. Erre alig van esély. De emlékezni kell. Nem másért, csak hogy megértsük: miért tartunk ott, ahol vagyunk. Remélem, követik TGM-et nálam jobb tollal és erősebb szemüveggel írók is.

Az első nagy háború közel egymilliónyi halottat és majd' ugyanannyi hadirokkantat hagyott az országra. Azoknak a katonáknak, akik a frontról viszonylagos testi épségben visszatértek, elégük volt az öldöklésből. Budapesten kirobbant az őszirózsás forradalom, és megalakult a köztársaság. Mellesleg az első – modern értelemben vett – független magyar állam. Károlyi Mihály, a háború ellenzője lett a miniszterelnök, majd a köztársasági elnök. Jó ember volt, de az idő rövid volt, ami neki adatott. Nem vizsgálhatta, hogy ki a felelős a halottakért, a gyászoló csonka családokért és a rokkantakért, noha természetesen tudta. Eleget harcolt a békében maradásért – a háború előtt és alatt – a főbűnös: Tisza Istvánnal. Hogy Tisza felelőssége mekkora, azt nemcsak Károlyi tudta, az elég világos volt. A fronton harcolók is úgy hitték, Tiszának köszönhetik balsorsukat: közülük valók ölték meg. Golyó által, egy szabálytalan „párbajban”. (Az ő kezében is volt fegyver.) A merénylők erősen hitték, hogy ők igazságot szolgáltatnak. Én is azt hiszem.

Szeretném világossá tenni: nem vagyok forradalom-, illetve gyilkosságpárti. Mi több, a bírói halálos ítéletet, sőt az életfogytig tartó börtönt sem megfelelő büntetésnek, sem igazságszolgáltatásra alkalmas eszköznek nem tartom. A „szabadságvesztés” sem jó módja a bűnbánat elérésének, sokkal inkább ellenkező a hatás. Az évezredek során kiagyalt büntetések csak a bosszúvágy kielégítésére, illetve csillapítására valók. (És ez még ma is így van.) Egy dolog azonban nem vitatható: a példa ereje. Ha rossz voltál, rossz lesz neked. Természetesen tudom, hogy a bűnözőket ilyesmi nem riasztja, ők csak azt nézik, mekkora az esély a lebukásra. Történelmi bűnök elkövetőit sem tartja vissza országok tévútra vezetésétől és szándékos bűnelkövetéstől pórul járt elődeik esetleges megbűnhődése. Azonban a közvélemény és a politikai közerkölcs formálásához a kritikai gondolkodás nélkülözhetetlen. Abban az országban, ahol a politikai bűnöket a társadalom nagy többsége nem egyöntetűen ítéli meg, ott sosem lesz valódi demokrácia. Ha a történelemszemlélet ideológia, az pedig egyenesen az autokráciák bölcsője.

Valószínűleg Tisza nem érezte bűnösnek magát. Talán beismerte, hogy a monarchia háborúja nem volt jó döntés, de egy-kétmilliónyi magyar ember nyomorúsággá változtatott élete nem volt olyan ügy, amiért a gróf urak (tisztelet az olyan kivételnek, mint Károlyi) rágni szokták a körmüket. Azért állítom, hogy a baj akkor kezdődött, mert a Tisza-gyilkosság – mai kifejezéssel – magyar történelmi földolgozása nem volt sikeres. Tiszát egyetlen kurzus sem ítélte el, a jelenlegi kurzusnak pedig magyar hőse.

Gigantikus méretű szobra áll az ország főterén. A háborúba lépés és a vereség kínálta tanulságok levonására soha sem volt történelmi alkalom. Úgy értem, az eltelt száz évben minden politikai rendszer elhárította a magyarok felelősségét a háborúért, és annak egyenes, elkerülhetetlen következményét (a trianoni békeszerződést) különböző rajtunk kívül álló, helyenként ostoba, néha mulatságos okokkal magyarázta. Az okok eredője mindig az *igaztalan* magyargyűlölet volt. A kis- és nagyantantországokban természetesen erős ellenszenv élt a háborút elindító kis operettkirálysággal szemben. De gyűlölet csak bennünk vert gyökeret és hoz Nyugat-Európa-ellenes termést a mai napig.

Száz év óta nem mondható ki az igazság a Tisza-gyilkosságról, az Osztrák-Magyar Monarchia végét és a független, többségi magyar etnikumú Magyar Köztársaságot megteremtő békeszerződésről a hazaárulás

bélyege nélkül. Az első világháborúban volt magyar részvételről és az azt elkerülhetetlenül követő békeszerződésről még a XXI. századi magyaroknak is hamis, hazug képük van. Úgy kell tudjuk, Károlyi okozta és fogadta el a trianoni „országalázást”. Pedig Tisza hozta össze és Horthy (egyik nímánd államtitkára) írta alá. Horthyt az antant egyenesen azért pottyantotta a magyar trónra (kormányzónak), hogy írja alá. És ő vállalta. Sem nagy jellemre, sem politikai tisztességre nem utalt ez az indulás. Nem csoda, hogy a folytatás még rosszabb lett. A Tanácsköztársaságot (Kun Bélát, Lukács Györgyöt és a többieket) ma gyűlölni is illik azért, aminek az éppen az ellenkezőjét tették. A valóságban a magyar Vörös Hadsereg eredményesen szállt szembe a tűzszünet után is Budapest felé nyomuló kisantant csapatokkal. Ha nem teszik, fele sincs annak, ami most van. Ha a Horthyt támogató nagyantant nem parancsolja vissza a vörös honvédőket, ma kétszer annyi lenne, mint amennyi van. Ezt csak a tények kedvéért. Egy normális európai uniós országban ennek semmi jelentősége sem lenne.